

Maria Sofia

Taru Väyrynen

Maria Sofia

Taru Väyrynen

Maria Sofia

© 2025 Taru Väyrynen

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-9807-2

Tyttärelleni Kaarinille ja hänen tyttärilleen
Vilmalle ja Varpulle

Miettiessäni elämäni huomasin pian, etten ole tarinan päähenkilö. En ole sitä itselleni, koska rakensin minäkuvani siitä, miten muut minut kokivat. En ollut edes pikkulapsena päähenkilö heillekään, joiden jälkeläinen olen, sillä heillä oli tärkeämpääkin ajateltavaa. Heidän kauttaan kuitenkin tutustuin elämään ja itseeni.

Maailmankuva ja elämänkatsomus eivät synny yhden sukupolven aikana, ja minä pysytyn jäljittämään omani perusteet ainakin äitini äidin äitiin Maria Sofiaan, jolta niitä siirtyi hänen tyttärelleen Ellenille ja Elleniltä hänen tyttärelleen Tertulle. Terttu, kutsumanimeltään Tera, on minun äitini.

Maria Sofian maailmankuvan ja elämänkatsomuksen voi yhdistää vahvaan kulttuuri-identiteettiin, jota nimitetään eteläpohjalaisuudeksi. Se kehittyi alueella, joka kattaa nykyisen Etelä-Pohjanmaaksi nimetyn maakunnan lisäksi sen länsipuolella olevan alueen mereen asti. Rannikon asutus oli pääosin

ruotsinkielistä, ja vaikka kielimuuri toimi myös erottavana, sen yli siirtyi paljon vaikutteita. Etelä-Pohjanmaan murteeseenkin kuuluu monia ruotsin kielestä peräisin olevia sanoja, joita muualla Suomessa ei tunneta.

Karjoki on pieni kunta Etelä-Pohjanmaan eteläisimmässä osassa, josta 1800-luvun loppupuolella ryhdyttiin käyttämään nimeä Suupohja, ruotsalaisittain Sydbotten. Se ei ollut tarkkaan määritelty alue, mutta siihen kuului ainakin Kauhajoki, Teuva, Karjoki ja Isojoki, ja rannikolla sijaitsevat Kristiinankaupunki, Kaskinen ja Närpiö.

En koskaan varsinaisesti asunut Karjoella, mutta koen sen kotiseudukseni. Asuinpaikkakuntani vaihtui monta kertaa, mutta Karjoella oli pysyvä kiintopiste, ensin äidinäidinäitini Maria Sofian ja sitten äidinäitini eli Ellenmummini luona. Varhaisimmassa lapsuudessani kävin siellä harvakseltaan, kun mummini otti minut mukaan mennessään tapaamaan äitiään, ja joskus kanssamme oli myös minun äitini.

Maria Sofian nimi äännettiin karjokelaisittain Maijasoffia, mutta äitini ja äidinäitini sanoivat häntä vanhaksi mammaks. Hän oli valkohiuksinen vanhus, johon kaikki suhtautuivat hyvin kunnioittavasti. Enemmän hän kuitenkin vaikutti minuun tarinoina, joita

hänenä kerrottiin. Niiden pohjalta muodostin varhaisimman käsitykseni siitä, mitä naiseus ja perusihmisyyys on – sen ajattelutavan mukaan nainen edustaa perusihmisyyttä, joka miehissä varsinkin heidän miehuutensa huijalla kovin usein jää miehuuden varjoon.

Sukututkimuksessa minua on kiinnostanut erityisesti äitilinja, ja olen seurannut sitä äidinäidinäidistäni Maria Sofiasta taaksepäin 1600-luvun Teuvalle Perttulan taloon. Perttula saattaa olla ensimmäinen Teuvalle perustettu talo, ja joka tapauksessa se kuului 1600-luvun alkupuolella niihin neljään teuvalaiseen taloon, joiden manttaaliluku oli suurempi kuin 1, eli enemmän kuin kokomanttaali. (Manttaali oli luku, jonka perusteella laskettiin talolle määrättävä vero, joten se kuvasi aika hyvin talojen hyvinvointia tai ainakin sitä, miten hyvät mahdollisuudet niillä oli arveltu olevan hyvinä aikoina ja hyvin hoidettuina voida hyvin.) Perttulan talo oli 1600-luvun loppupuolella jakautunut kahdeksi, ja niissä olivat isäntinä veljekset Hans Simonsson ja Jakob Simonsson. Jakob Simonssonin talosta käytetään nimeä Ala-Perttula tai Suksi. Hänellä on puolisona Valborg, joka on varhaisin dokumentoitu esiäitini. Joissakin sukututkimuksissa Valborgille ilmoitetaan vanhemmat, mutta ne perustuvat päätelmiin,

jotka ovat luultavasti virheellisiä.

Valborg on syntynyt viimeistään 1660-luvulla, koska hänen vanhin poikansa Per Jakobsson on syntynyt noin vuonna 1684. (Syntymäaika on laskettu siitä, että hän kuoli 6.4.1762 78-vuotiaana.) Valborgin tyttäristä vanhempi, Lisa Jakobsdotter, vihitään Saksan talon isännän kanssa, mutta nuoremmalle tyttärelle, vuonna 1700 syntyneelle Valborg Jakobsdotterille, joka kuuluu minun esiäiteihini, ei järjesty sellaista avioliittoa, kuin mitä hän ison talon tyttärenä luultavasti toivoi ja odotti. Hänet vihitään 26.12.1726 renki Anders Hanssonin kanssa, joka tosin on kauhajokelaisen talollisen poika, mutta hän ja Valborg asettuvat kymmeniksi vuosiksi Saksan taloon, jonka emäntänä on Valborgin isosisko Lisa. Anders on Saksan talossa aluksi renki, kunnes hän saa hoitaakseen kirkon suntion tehtävät, jonka jälkeen hän ja Valborg ovat Saksan talossa itsellisiä eli asukkaita, jotka maksavat asumisestaan vuokraa joko rahana tai työnä.

Suntio tai kirkonvartija oli tuohon aikaan henkilö, jolle kuului myös kirkkokurin ylläpito, eli järjestyksen valvonta kirkolle kokoonnuttaessa. Suntioiksi valittiin siksi mielellään kovaotteisia miehiä, usein entisiä sotilaita. Suntion palkka ei ollut suuri, mutta riitti

Äitini äidin äiti Maria Sofia syntyi Karijoella vuonna 1859 ja kuoli siellä vuonna 1953. Siihen väliin mahtuu elämäntarina, jonka olen koonnut faktatiedoista ja kuulemistani tarinoista, ja lisännyt mukaan sellaista, mitä luulen ymmärtäneeni. Kirja ei ole tutkimus, ja olen ottanut vapauden kirjoittaa mukaan fiktiota, en kuitenkaan koskaan tuntemieni tosiasioiden vastaisesti.

